

vel.oltariu kip M. božje obdane od žarkov, poznogotski, event. prav zgodnje renes. elementi, konec 16.stol.(?)

Pod sedanjimi Brollovimi freskami so bile poprej gotske. Med drugim Juda obešen, viseč na veji (cf Jezersko !) ali je še kaj ohranjenega, ali ne, je vprašanje?

Stele, XXI, 29.5.1923, str. 17.

Kipar Ivšek Anton, doma iz Laškega, je naredil l.1775 veliki oltar.

Istega leta tudi ^{st.} gl.oltar.

J.Wastler: Kunst.Lex.str.49.

Cerkev M.dev. so zgradili celjski grofje.

MDZK II, 1.1857, str.304:Notizen, poroč.I.Orožen.

Der Alte Fussboden Belag des Presbyterium wird durch einen neuen ersetzt. Die alten Platten, deren Rückversetzung leider undurchführbar erscheint, stammen aus spätgotischer Zeit und sind technisch vorzüglich gearbeitet. Die Z.K. strebt daher deren Abgabe an ein öffentliches inländisches Museum an.

MDZK: št.III.F.7,1.1908, str.193: Tätigkeitsberichte.

Cerkev se omenja v vizit.poročilu l.1545(str.8) in l.1621 (str.9) kot p.c. župnije Laško.

Nekoč je bila zelo obiskovana romarska c.že gotska stavba, dolga pribl. 18.klafter. Tristrano zaključen prezbitერიj ima 5 johov. Rebra slone na polkrožnih stebrih, ladja ima samo tri obočne pole.

Tlak prezbitერიja in stopnice gl.oltarja so iz pisanih opečnih ploščic, na eni od teh je l.1489.

Od zunaj c. obdajajo oporniki in okrog in okrog poteka gesims(Kafgesims) Vrhovi oken so na žalost zazidani, ravno tako tudi juž.gotski str.portal Ladji je prizidan zvonik, ki je spodaj četverokoten, zgoraj osmerokoten. Pred cerkvijo, ob zvoniku so pozneje prizidali predvežje.

Johann Gajšek(str.24) pravi v svoji Topografiji, da c. ima star ~~kxxx~~ vel. oltar s kamnitim kipom M.B. in dvoje str. oltarjev, desno nov~~ig~~ oltar sv. Križa in levo pa konsekrirano oltarno menzo z oltarno sliko sv. +reh kral Sedanji gl.oltar je l.1775 naredil Anton +všek - kipar iz Laškega. Namesto prejš njih oltarjev stojita sedaj str. oltarja sv. Joanima in sv. Ane.

Na umivalniku v zakristiji je napis: " 16 +avamini et mundi estote 22." Cerkev ima troje zvonov. Majhni in veliki iz l.1718 iz delavnice Konrada Schneiderja v Celju, veliki iz l.1764 iz delavnice Aspar Schneider Celje V takem stanju je bila c.l.1856.

O zgodovini c. poroča Valvasor v Ehre des Herzogsthumes Arain(IV.360) ki pravi,da so ustanovitelji c.celjski grofje.K temu jih je pripeljalo de stvo, da so imeli tu svoj Maierhof, katerega pa so l.1751 kot pravi Urbar razkosali in razdelili med kmete.Tu so imeli grofje ~~xxx~~ veliko personala zanje so postavili cerkev(str.250)

L.1487 so Turki cerkev profanirali o čemer piše Topografija(xtpag.43)

L.1714 je cerkev in zvonik pogorela. Pri tem so se stopili zvonovi. L.171 so šele nabavili nov vel.zvon.

L.1871 je bila c. stavba restavrirana, znotraj poslikana in gl.oltar reno viran.

Ign.Orožen: Das Bisthum und die Diözese +avant, 4.del, l.18 str.249 -252.

Cerkev ima svoj začetek v dobi celjskih grofov, ki naj bi jo bili postavili. Notranja oprava je bila veliko let zelo zapuščena. L. 1872 je bil popravljen vel. oltar in Giac. Brollo je fresko poslikal prednji in srednji del cerkve. Popravila potrebna je še prižnica in oba str. oltarja.

Slov. gospodar, 1. 1895, 122.

Svetina (Swetina), Filiala, posvečena MB.

Fara St., Rupert. Božja pot.

Orientacija pravilna. Cerkev leži sredi vasi Svētine v n. viš. 683 m.

Viri in literatura: Ing. Orožen: Bistum und Diözese Lavant IV. Dekanat Tüffer, Maribor 1881; Fr. Malgaj: Svetina nad Celjem in njena okolica, ČZN XV. Maribor 1919; J. V. Valvasor: Die Ehre des Herzogthums Krain. IV p. 360, 1689; J. K. Gajšnik: Compendiosa totiurs Atchiparochiae xxx Tyberiensis Topographia, Laško 1747;

Cerkev sestavljajo: spodaj pravokoten, zgoraj okotogonalen zvonik, 3/8 zaključeni dolgi presbiterij ter temu na severu priidana dvonadstropna zakristija. Gradnja je kamenita, ometana. Zvonikova streha je piramidasta, presbiterijeva in zakristijska pa sedlasta in škrljeva.

Zunanjščina: Zvonik: pravokotno pritličje opasujejo: pristrešen, lomljen talni zidec, konkavni friz in enak venčni zidec. Robovi gradnje so šivani. V severni steni se nahaja razidana pravokotna, posneta lina, v južni pa šilasta lina, katero friz navzdol pravokotno opasuje ter veliko šilasto ok

ki je sedaj zazidano. Fasadno stran krasi mogočen zašiljen lok s posnetimi robovi (kot nosilec stolpove mase), ki je zazidan. V tem zazidku se nahajata 2 baročni pravokotni okni ter zazidana okrogla lina. Portal je originalen, šilast ter v tem^{enu} lahko zafrknjen. Profilacija je bogata: 3 palice, 2 žleba. Predzidana je križno svodena lopa, počivajoča na oktogon~~al~~alnih stebrih ter krita s piramidasto škriljevo streho. Lopa je baročna, kot tudi krpilnik, počivajoč na marmornem balustru. Gornji del zvonika je oktogonalen tako, da so njegove prečne stranice krajše. Z konkavnima zidcema je deljen v 3 nadstropja. Spodnje ima 3 urne številčnice, drugo v fasadni stranici pokrožno zaključeno lino, v stranskih stranicah bifori, v prednjih poševnicah strelni lini, v zadnjih pa ozki polkrožno zaključeni lini. Tretje nadstropje se štirikrat trikotno zaključi ter ima v glavnih stranicah po eno polkrožno zaključeno lino, v sredini čel pa okroglo linico. Streha je osemstrana, piramidasta.

Presbiterij: Južna podolžnica ima 4, severna 2, zaključek pa 4 opornike, ki vsi trikrat lahko ustopajo ter se pultasto končujejo. Ves presbiterij opasuje pristrešen talni zidec, nato konkavni obhodni in končno podoben venčni zidec. Oba spodnja zidca opasujeta tudi opornike ter se večkrat lomita. V južni steni prve traveje je novejši neogotski portal, nad njim pa originalno šilasto okno. To okno je trodelno ter ima zelo preprosto črtnasto krogovičje. V drugi traveji je zazidan gotski portal. Zaključek ima 4 visoko zašiljena okna brez krogovičja (ono v zaključnici je zazidano do baročne line). Obhodni zidec vsa okna navzdol pravokotno opasuje. Na severu je presbiterij^{prizidana} zakristija, katero tudi opasuje talni zidec. V prizidku ima 2 pravokotni lini z ajdovim zrnem ter pravokotna ~~xxxx~~ vrata iz l. 1954. V 1. nadstropju sta 2 enaki, le manjši lini ter režasta strelnica, v 2. nadstropju so 3 podobne line, vrh pa se končuje v po 3 cinah pravokotne oblike, na katerih počiva sedlasta streha.

Notranjščina: Cela cerkev predstavlja enoten, mogočen prostor, katerega le zelo visoki slavoloki izredne debeline. Tlak je kamenit, v oltarnem zaključku šamoten. Preje je bil tu opečen tlak, v katerem je bila baje vidna letnica 1489. Presbiterij obsega 3 traveje in 5/8 zaključek. Obokan je s potlačeno polkrožno banjo ter prepreden z rebrovjem žlebastega profila, ki sestavlja zvezdasti obok. Rebra počivajo pri slavoloku na konsolah, sicer pa na polkrožnih stebrih, z enakimi bazami. Konsole in kapiteli so figuralni ter predstavljajo: od slavoloka na levo moško poprsje z listnato kapo na glavi, čepečega leva, listno masko, čepečo figuro, listno masko, isto, isto, isto, čepečo figuro, listno masko, leva in zopet čepečo figuro. Sklepniki so tudi figuralni in predstavljajo od slavoloka proti oltarju : srednji: Janez Evangelista, Katarino, Antonina in Marijo z oblečenim detetom ; stranski od leve pa : rozeto, ščitek z upodobljnim širokokrajnim klobukom, rozeto, Mežo, Barbaro, Doltežarja, rozeto, ščitek z volom, angela z grbom dvoglavega orlaščitek z belim križem na rdečem polju, rozeto, moža s kladivom in kleščami ter bareto na glavi, kronano glavo, ščitek z enoglavim orlom, ščitek s plavim-belim-rdečim poljem, ščitek z istimi, le diagonalno postavljenimi polji, rozeto. Presbiterij ima v levi podolžnici portal na oslov hrbet, z originalnimi železnimi vrati in ključavnico, ki vodi v zakristijo. V desni poševnici ima pravokoten sakrarij posnet na robovih na ajdovo rno. Presbiterij je l.1872. kot pravi napis, poslikal Jakob Prollo. Pod temi slikarijami so se nahajale originalne gotske freske (baje Obešeni Juda). Vidni so le bežni sledovi. Slavolok je zelo visok in zašiljen, robove ima posnete na ajdovo rno.

Ladja: nahaja se v stolpovem pritličju ter je prekrita s polkrožno banjo. Obsega 2 traveji. Rebra enakega profila kot v presbiteriju, počivajo na figuralnih konsolah ter tvorijo zvezdast obok, le da so potegnjena preko

srednjega romba. Konsole so od slavlloka proti pročelju paroma figurirane ter predstavljajo: čepeči figuri, angela skrajno in napisnim trakom ter molčečega angela. Leve konsole ob pročeljni steni ni, ker se tam nahaja polkrožen stolpiček s polžastimi stopnicami, ki vodijo od podstrešja stolpa, odnosno sedaj tudi na pevski kor. Srednje dva sklepnika predstavljata Petra s knjigo in ključem ter moža z bareto, držече ga v roki neki instrument. Stranski 4 sklepniki predstavljajo ščitke, katerih eden ima mojsterski znak: , 2 stikališči reber sta brez sklepni ka . Stolpič ima polkrožno zaključena vrata s posnetim robom ter 2 lini pravokotnega formata, posneti na ajdovo zrno, katerih večje ima male konveksne pazduhe. Ves figuradni kamnoseški okras cerkve je nastal približno istočasno, kaže pa razlike v kvaliteti izdelave. Izgleda, da je njemu delalo več rok, a vsekakor ista delavnica. Siroki obrazi, frizure, pokrivala, paralelne manieristične gube, čevasti motivi, vse to govori za čas nastanka okoli l. 1460. Vsi sklepniki so poslikani, konsole in kapiteli pa beli. Tudi ladjo je poslikal l. 1872-73 Jakob Brollo. Spodaj je viden stari naključni omet. Pevski kor počiva na 2 oktogonálnih stebrih in 3 lokih. Ima vzdano ograjo, v katero je vzdan poslikani sklepnik, predstavljajoč Marijo z detetom. Je enak ostalim sklepnikom. Od kje izvira, ostane odprto vprašanje. Kor je bil v baročni dobi vzdan v cerkev. Sedaj sta bili prebiti obe pravokotni okni v fasadi, prebita vrata iz stolpiča na kor ter zgrajena tudi zunanja lopa.

Oprava: Gajšnik pravi v svoji topografiji, da ima cerkev star glavni oltar s kamenitim Marijinim kipom ter 2 stranska oltarja: desno novega (to je iz ca 1745) sv. Križa, levo oltar Treh kraljev. V času Orožna je na mestu Treh kraljev stal oltar Joahima in Ane.

Glavni oltar: pravokoten, 2-stopniščen suppedanij, prizmatična lesena menza, dvakrat v prostor stopajoča predella. Na menzi tabernakelj z baldahinskim nastavkom, katerega krasi mnogo puttov in Marijin monogram. Prežoda nosita kipe Joahima in Ane. Sledi stebriščno-pilasterski nastavek, katerega ob straneh spremljata navpični voluti. Greda je močno golšasta, profilirana in trikrat prekinjena. Atiko flankirata slopa in navpični voluti., zaključuje eta pa 2 polkrožni voluti in rakajski zaključek. Volutasto igriva loka, katere krase vazi in puta, povezujeta nastavek s stranskima volutama.

Ogredje poživljajo efebi in putti, atiko pa krasi kip sv. Henrika. V

osrednji niši se nahaja v glorijskih oblakov in angelskih glavah MB z detetom v levici, sceptorjem v desnici ter krono na glavi, stoječa na lunini maski. Marijo obdaja venec žarkov, dete je golo. Draperija je močno gubana, ima trombaste in deloma ušesaste gube. Čevlji so šilasti. Močni lasje so spleteni ter padajo v 2 kitah po ramenih. Kip je pozlačen, goli deli karnirani. Figura ima značilno, gotško S-linijo ter je dotzvalno obdelana. Kip je kasno gotski, iz konca 15. stol. ter zelo kvaliteten. Kroni in sceptor so kagataki baročni dodatek. Oltar je kvaliteten ter nekoliko spominja na glavni oltar v Petrovčah. Izdelal ga je laški kipar ANTON IVŠEK ca 1775. Renoviran je bil leta 1872.

Prižnica: Sestavljajo jo stopnice z ograjo, podstavek in podest. Stopniščno ograjo krasijo 3 rombasta polja, katera S-aste kartuše, sestavljene iz vijočega se akanta. Podstavek raste iz pinjevega storža in 5 akantovih listov s pomočjo 5 vijočnih se volut, ki se končujejo v 5 operotničnih angelskih glavah in školjkastih zaključkih. Podestovo balustrado, katero omejujeta goraj in spodaj močno profilirana friza, krasijo v 5 stranicah 5 v močnih akantovih in lavorjevih okvirih počivajoče slike. Slike so okroge, les, olje, in predstavljajo Krista in 4 evangeliste. Ta slikarija

je preprosta in iz kasnejše dobe. Na balustradi kleči putto s križem.

~~Orglje~~

Orglje: Omara je trikrat konveksno izbočena. Ima višji srednji del. Je lepo delo 1. pol. 18. stol. Stranski krili krasita vazi s cvetjem, sredino pa akantovo ornamentalno čelo.

Portatile: Sestavljajo ga 4 herme, kronane s putti, siade usločene volute, noseče osrednjo krono. Pod njo sedi oblečena Marija z detetom. Po ornamentiki sodeč, je portatile nastal koncem 17. ~~III~~ ali pa v začetku 18. stol. Spovednica je baročno delo 18. stol.

Marmornati lavabo v zakristiji je lepo delo z napisom: 16 LAVAMINI ET MUNDI ESTOTE 22.

Oprema: Kovinski lesteneč je dar štorskih delavcev iz l. 1873.

Čolniček je iz l. 1805.

Zvonik: Odlikuje ga izredna strešna konstrukcija, sicer kaže popolnoma enotno gradnjo. Zvonovi: 2 sta KID-ova iz l. 1922, eden ima spodaj napis: CONRADUS SCHNEIDER CILLEAE ME FUDIT ANNO 1718. Sledita reliefa MB-kraljice, Janeza Krstnika, Kalvarije in ?, zgoraj pa napis: SANCTA MARIA MATER DEI ORA PRO NOBIS. Iz zvonika vodi portal na pslov hrbtnx na presbiterijevo podstrešje.

Podstrešje: Cela stavba tvori popolnoma enotno gradnjo s kamenitimi oboki. V gradnj~~ax~~ je opazna želja po plastenju lomljenca, škriljevca. Zakristija ima mlajši banjasti obok ter nad njim 2 stropa, sestavljena iz lesenih brun ter položениh kamentih plošč. Do teh dveh nadstropij danes ni dostopa, prvotno pa je bil gotovo iz zakristije. Verjetno izvira katei od najdenih sklepnikov, od prvotnega zakristijskega obokdanja.

Resume: Kdaj je cerkev nastala se točno ne ve. Vsekakor so Turki požgali cerkev l. 1487., ko je bila verjetno komaj gotova. Graditi so jo začeli Celjski grofje (Friderik II.), končali pa Habsburžani (cesarski grb.) Letnica v tlaku 1489 bi odgovarjala polaganju tlaka v notranjščini, potem ko so cerkev po turški oplentitvi popravili. Cerkev ni vaškega formata, ampak je tipična donatorska stavba. Leta 1714 je cerkev pogorela. Tedaj je dobila novo streho, zvonove in tusi opravo, le Marijin kip je še od originalne gotske oprave. Takrat enkrat so vidali tudi pevski kor ter vhodno lopo. Obokali so na novo zakristijo, 2 odvišna sklepnika pa vidali v korno ograjo in vaško kapelo. Takrat je imela cerkev 3 oltarje, danes ima le enega. Zadnjo restavracijo je cerkev doživela l. 1872-73., ko jo je poslikal Jakob Brollo. (gotizirano dno.)

Okolica: Cerkev je opremljena z večjim številom strelnic, njena zakristija pa sploh spremenjena v obrambni stolp. Je to lep primer taborne cerkve, katere opasno obzidje pa je spodaj odstranjeno. Vidni so še sledovi poteka obzidja pred cerkveno fasado. Okoli cerkve je bilo nekoč tudi pokopališče, katerega obzidje se vidi na eni Brollovih fresk v presbiteriju. Sedaj je pred severno ladjino steno postavljen povprečen spomenik, posvečen žrtvam NOB.

Konservatorske opombe: Cerkev trpi na močni talni vlagi ter je njeno ostenje prepojeno s solitrom. Celo cerkev tudi zamaka, tako da je nujno potrebna popravila.

Ostalo: V župni hiši hranijo veliko pravokotno sliko o. pl. predstavlja jočo Marijo v pokrovu, z luno pod nogami, nošeno od 2 angelov ter spodaj levo in desno bolnike in bolnice, ki se proseče ozirajo v nebo. Slika je spodaj zelo uničena, sicer pa je delo slabše kvalitete iz 18. stol.

Oba kipa Pavla in Janeza Krstnika sta visoka ca 1.3 m, lesena, zadaj izdobljena ter pozlačena. Sta delo iste roke, kvalitetna, iz 1. pol. 18. stol. V Valentinčičevem muzeju v Laškem hranijo sklepnik s 7 rebrnimi nastavki. Rebra so obojestransko po dvakrat posneta, sklepnik sam pa krasijo 3 celjske zvezde. Sklepnik je baje iz Svetine, vendar ne od Marijine cerkve, pačpa verjetno od Križeve.

Opombe: Pri cerkvi je pokopana pisateljica-a Alma Karlinova (1890-1950), ki je med leti 1918 in 1928 prepetovala ves svet ter o tem napisala ca 60 knjig, od katerih jih je izšlo 17 pri raznih nemških založbah, 40 pa jih je še shranjenih v rokopisu. Napisala je tudi par 100 pesmi ter množico priložnostnih člankov in črtic. Pri njej doma je bila partizanska postaja, pisateljica sama pa je bila čez leto dni v NOB.

J. Curk, Celjska topografija, rkp. str.40-42, (zapiski 1956).

Svetina, eine Ortschaft im Gebirge, besitzt eine schöne gothische Kirche, von den Cillier Grafen erbaut, von aussen mit einer Mauer umfriedet, welche zur Vertheidigung des Kirchplatzes diente. Sie hat sehr grosses ~~portale~~ Portale, ist spätgothischen Styles, hat Rautengewölbe, deren Rippen auf Consolen aufsitzen. Diese Consolen sind figurirt, und so sind auch die Schlusssteine gearbeitet, meist gehildeten mit Wappen. Daran sieht man nacheinander: einen Schild von einem ~~ngel~~ gehalten, ~~xxxxx~~ weisses Kreuz im rothen ~~farbe~~ Felde, - den Doppeladler mit dem Hausburger ~~Wappenschild~~ Wappenschild, - Schild mit rothem, weissem und grünem Querbalken, - Schild untere Hälfte grün, obere weiss, darein ein schwarzer Hut mit blauem ~~gande~~ Bande, - einen Bergmann in seiner Arbeiterkleidung.

Der Kirchenschmuck, 1880., XI Jahrgang, Nr. 1. S. 8.

Fr. Malgaj: Svetina nad Celjem in njena okolica.

..... Leta 1714 je doletela Svetino velika nesreča. Na binkoštni praznik omenjenega leta je upepelil požar cerkev Device Marije in pa cerkev sv. Križa. Uničeno je bilo tudi 6 zvonov. L. 1718 je vlil celjski zvonar Konrad Schneider nov zvon, ki še visi v zvoniku. Drugega je vlil 1764 Gašpar Schneider iz Celja. Glavni oltar je zgotovil l. 1775. podobar Anton Janšek iz Laškega trga. L. 1872 in 1873x je dal prenoviti cerkev župnik Marija Arzenšek. Fresko - slike je risal Lah Giacomo Brollo ~~ite~~ istega leta. Nad 300 let stara lesena figura sv. Trojice je bila prenesena v mariborski muzej. Sedanje orgle pa so kupljene iz stare teharske cerkve.

ČZN. XV. 1919. str. 159-161.

Zvonik najstarejši del kompleksa. Notranjost enotna zvezdasto mrežasta. Oboki imajo sklepnike na vseh križiščih. Na temenu in nazaključku vsi figuralni, drugo rozete. Služniki segajo do tal, kapiteli plastični, čepeče ~~svetopisenske figure~~ svetniške moške figure. Listovje kot ga poznamo tudi v Primožu. Temenski sklepniki izredno veliki, samostojni ne vključeni v okroglo ali ščitkasto osnovo.

Zunaj povezuje vse dele stabbe podokenski zidec. Prislonitev vzh. dela k zvoniku je jasna. Pritlični zidec je na zvoniku in vzh. delu različen. Portal v zvoniku kasno gotski.

Izreden prostorninski vtis z močno poudarjeno višino.

Ogromen, celo višino spodnjega dela zvonika zavzemajoč lok je nepojasnen Pritlični zidec na fasada razvit do samega loka govori proti obstoju

ladje na zapadni strani, kar spada k prvi fazi stavbe. Gornji venec pa je enak onemu okrog cele stavbe. Torej posledica vključitve tega dela v celoto.

Stele, ~~XIXA~~, 1965, 1-1'

Xx.A

Slika - glava gotskega Arižanega.

Il. Slov. 1926, št. 71, št. 13.

Župnijska hiša, pod streho: lesen krucifiks, 2.20 x 2 m (širina rok) Ekspresiven izraz obraza, prsti na nogah krčevito izrazito skrčeni, telo nategnjeno v kolenskih napeto. Usta polodprta, oči istotako. Koš prsi napet. Desna roka odbita a ohranjena, prsti na obeh rokah manikajo, tudi na desni nogi, na levi ohranjeni. Čez sredo života je telo počeno. Tudi krona je močno poškodovana. Realistična obdelava telesa in izraza obraza. "eidentuch vihra na desno, levi k nec je porinjen med nogami skozi, a odtrgan. "es v splošnem zdrav, deloma črviv Polihromacija po večini ohranjena.

Stele, XXI, 29.5.1923, str. 16 - 16.

a juž. steni slika pl.o. Rojstvo Jezusovo. Na škafu spodaj napis: Lov.Joa.
Stachl pinxit A^o 1755. Slika plesnuje, ima v zgornjem delu manjšo luknjo. Veliko zaradifirneža. Zelo barvna, nekatere partije zelo dobre.

Stele, XXI, 29.5.1923, str.17.

Konserv. Wist berichtet, dass die Kapelle auf eisernen Trägern eingewölbt und eine barocke Dreifaltigkeitsgruppe entfernt wurde, welche das Museum in Tüffer erworben hat. Ferner soll eine romanische Sockelfigur und anderes wertvolles Steinmaterial entfernt und zum Teil vermauert worden sein, zum Teil um die Kapelle frei herumliegen. Die Z.K. pflegt weitere Erhebungen.

MDZK: št.III.F.7, 1.1908, str. 290- Tätigkeitsberichte.

Cerkev je 22 korakov dolga. Ima obokan prezbiterij in ladjo ki ima lesen strop. Ima oltar sv. Križa. L.1714 je pogorela, pri tem se je stopil zvon, ki je bil iz l.1712. Za Jožega II. je bila kapela zaprta, pozneje so jo zopet odprli.

Kapela je bila prvotno kapela sv. Ane. Omenja se v vizit. poročilu l.1545 (str.8) kot podružnica ž.c.v Laškem

Ign. Crožen: Das Bisthum und die Diöcese Lavant, 4.del., l.1881, str.252.

Filiala, posvečena prvotno sv. Ani, sedaj sv. Križu. Fara št. Rupert.

Orientacija pravilna. Cerkev leži na robu vasi v n. viš. 683m.

Viri in literatura: ¹⁰² Orožen: Bistum und Diözese Lavant IV. Dekanat Tüffer. Maribor 1881.; Malgaj Franc: Svetina nad Celjem in njena okolica. ČZN XV. Maribor 1919; Stegenšek Avg.: Oprema v naših cerkvah. Ljubitelj krščanske umetnosti I. Maribor 1914.; J. K. Gajšnik: Compediosa totius Archiparochiae Tyberiensis Topographia, Laško 1747.

Cerkev sestavljajo: pravokotna ladja, enak presbiterij in temu na jugu prizidan prizemničen zvonik. Gradnja je kamenita, ometana. Streha je enotna, sedlasta, opečna; zvonikova rahlo konkavna, piramidasta, škriljeva.

Zunanjščina: Je zelo preprosta, nerazčlenjena. Fasada, ki se strmo trikotno zaključuje, ima pravokoten portal z ušesi in ravno gredo. Severna podolžnica ima 3 pravokotna okna in enak preprost portal, južna pa tudi 3 okna, od katerih je eno v presbiteriju še originalno., baročno. Cerkev je brez fundamenta in talnega zidca, zaključuje pa jo maltast fabion. Zvonik je nerazčlenjen, ima vhod v nadstropju in nekaj pravokotnih lin. Štiri zvonove line so polkrožno zaključene, brez okvirov ali profila. V južni steni je vidno sorazmerno malo, pravokotno okno, ki je bilo enkrat kasneje zazidano. Na zunanjščini je opazno, da je bila ladja podaljšana za ca 4m proti zapadu, dvignjena in da sta ji bila prizidana tudi zvonik in presbiterij, ki kažeta enotno gradnjo.

Notranjščina: Tlak cementen, strop raven, narejen iz travers in opeke. Slavolok je polkrožen. Skoraj kvadraten presbiterij ima šamoten tlak,

v kotih pilastre ter na lokih počivajočo kapo. Pravokoten portal vodi v zakristijo-zvonico, ki je križno svodena ter osvetljena z 2 pravokotnimi linama. Pevski kor je lesen in brez vrednosti.

Oprava: Glavni oltar: prizmatična kamenita menza in tabernakljast nastavek sta iz prejšnjega stoletja in brez vrednosti. Za tabernakljem se nahaja skupina Križanja. Krucifix je poznogorski, iz ca 1490. je kranjski import ter verjetno delo Jakoba iz Loke. Značilna zanj je ekspresivnost: odprta usta, poševno zarezane oči, predvsem pa mesnati nos, ki govori za omenjenega mojstra. Je močno preslikan. Podan je v naravni velikosti. Telo je stegnjeno, drapiraja uvita med nogami vihra levo v ušesasto gubo. Glava je sklonjena, usta konvulzivno odprta, izraz poln bolečin. Figuri Marije in Janeza sta dobri baročni deli, le da sta neestetsko preslikani. Figuri sta močno kontrapostni, njih gubanje je ~~globoko~~ globoko in vihravo. Roki sta čustveno stegnjeni ter krčevito sklenjeni. Svečniki so lepi, leseni, rokajski. Po fotografiji iz l. 1902 sodeč, sta nekoč flankirala oltar dva stebriščna nastavka s kipoma Joahima in Ane, zadnjo steno pa je krasila oltarju vkomponirana slikarija, ki je predstavljala 4 svetnike odn. svetnice ter oblačno glorio.

Od obeh stranskih oltarjev, ki so se nahajali pri slavoloku, je morda ohranjena slika o. pl. 164 x ca 270 cm, kink visi na južni steni ter predstavlja Kristusovo rojstvo. Slika je zgoraj dvakrat konveksno usločena. Kompozicija je serpentinasta ter gre desne spodaj proti levi go-r (angel-Marija z detetom-Jožef, zadaj več žena, med njimi Ana), se zasuje v desno (žena-orientalec-angel z razpetimi rokami-angel v gloriji) in se konča v nebesni gloriji. To glavno gibanje spremlja več manjših paralelnih gibanj. Levi spodnji kot zavzema ~~pa~~ podstavek s cvetno vazo, desni kot pa 2 puta, ki pripravljata vodo za kopanje. Na čeburxx je podpis: LOV. JOS. STACHL PINKIT AO 1755. Prizor sam se vrši v nedoločenem prostoru ter prehaja

brez cezure v nebeško sfero. Kolorit je močan, kvaliteta odlična, le da je slika njuno potrebna restavracije, ker je skrajno ~~zanemarjena~~ zamazana in zaradi vlage plesniva.

Orglje so po ornamentiki sodeč iz začetka 18. stol.

Sicer sta oprava in oprema brez vrednosti.

Zvonik: nastal je istočasno s presbiterijem, kar dokazuje enotna gradnja. Zvon je KID-ov iz l. 1923.

Podstrešje: Ladjine stene so bile ometane prav do roba. Ladja je imela raven, lesen strop vse do začetka tega stoletja. V fasadnem čelu so vidi dani kamni z ostanki ometa, ki kaže, da so bili vzeti iz prvotne fasade. Presbiterijev obok je kamnit ter sega preko obodnega zidu.

Resume: Za datacijo te cerkve ni pravih o-pornih točk. Kolikor se da ~~xxx~~ sklepati iz pravokotnega okna (vidnega zunaj in znotraj za prižnico) je prvotna kapela nastala ca 1500. Bila je krajša od sedanje ladje za ca 4m. (viden šiv na obeh podolžnicah), nižja in brez sedanjega presbiterija. Če bi bil sklepnik, ki se hranix v laškem muzeju, resnično iz te cerkve, bi morali seveda njen nastanek pomakniti za okoli 50 let nazaj ter ga pripisati prvotnemu presbiterijevemu obokanju. Kapela je ~~ix~~ l. 1714. pogorela, nakar je bila ohranjena in kot izgleda (sodeč po obliki p-ortala) podaljšana do sedanje ladjine dolžine. Bila je dvignjena in dobila je nova okna. Presbiterij so prizidali šele kasneje, kot vse kaže, šele v 2. polv. 18. stol. Istočasno so postavili tudi zvonik. Ladja je imela vse do začetka sedanjega stoletja tabulat, tedaj pa ga je zamenjal traverzni strop.

Okolica: Poleg večje cerkve stoji mogočna "turška" lipa, pod katerex koreninami leži baje pokopano zlato tele.

Konservatorske opombe: Cerkev je v redu vdrževana, trpi le na lahni talni vlagi.

Ostalo: v vasi in bližni okolici se nahaja več povprečnih kapel. Med njimi je omeniti še ono v bližini šole, ki ima vzdan v teme loka nebarvan, kamenit sklepnik, ki predstavlja poprsje sv. Henrika. Sklepnik bo iz Marijine cerkve.

Vas je etnografsko izredno zanimiva ter vredna, da se očuva kot rezervat.

Opombe: V Pokrajinskem muzeju v Mariboru se hrani kip sv. Trojice iz levega stranskega altarja, odlično resbarsko delo iz konca 17. stol. (Božičevo). V laškem muzeju ~~xxMariborxx~~ je shranjen sklepnik (okrogel) s 3 celjskimi zvezdami ter 7 rebrnimi nastavki dvakrat konkavnega profila, ki je baje iz Svetine.

J. Curk: Celjska topografija, rkp. str. 42, 42' (zapiski 1956)

Cerkvica sv. Križa na Svetini.

Cerkvica sv. Križa na Svetini mora biti starejša, kakor Marijina cerkev; zid na je v čistem romanskem slogu, strop je bil poprej lesen. Oprava cerkve je primitivna. Mal altar sv. Krža, zadnji šas kor z orglami iz Marijine cerkve in pa velika oljnata slika sv. Ane, to je oprava. Sliko je narisal l. 1755 slikar Lovr. Jos. Stachl. Na tem mestu je bila slikana poprej na steno (fresco) groteska slika obešenega Judeža. Slika je bila izvanredno stara in že zelo pokvarjena. Ko je pa dal zadnja leta kmet Klinar prenoviti cerkvico, pobelili so to znamenito sliko. Pravijo, da so dali

postaviti kapelo na Križa celjski popri se skinitad z majerije

katero so imeli tu v bližini. Leta 1714. je kapela pogorela, a so jo nato zopet pozidali.

Fr. Malgaj: Cerkevica sv. Križa na Svetini. C
ČZN. XV. 1919. str. 161, 162.